

Česká nová vlna

FAVh001

20. 10. 2022

Mgr. Šárka Gmitterková, Ph.D.

Pytel blech

(1962, r. Věra
Chytilová)

Námět a scénář: Věry Chytilová, **Kamera:** Jaromír Šofr. Hlasem Evy hovoří herečka Helga Čočková

Ačkoliv byl *Pytel blech* distribuován společně s jejím předchozím, absolventským snímkem *Strop*, nevznikl již pod hlavičkou FAMU, ale Krátkého filmu Praha (jedná se tedy o Chytilové první profesionální zakázku). Jde o kolektivní portrét učnic textilky, jejich vychovatelek a dílenských mistrů a mistrových. Z kolektivu se postupně vyloupne jako hlavní hrdinka prostořeká, hubatá, ale v jádru hodná Jana, která s nově příchozí Evou začne kamarádit.

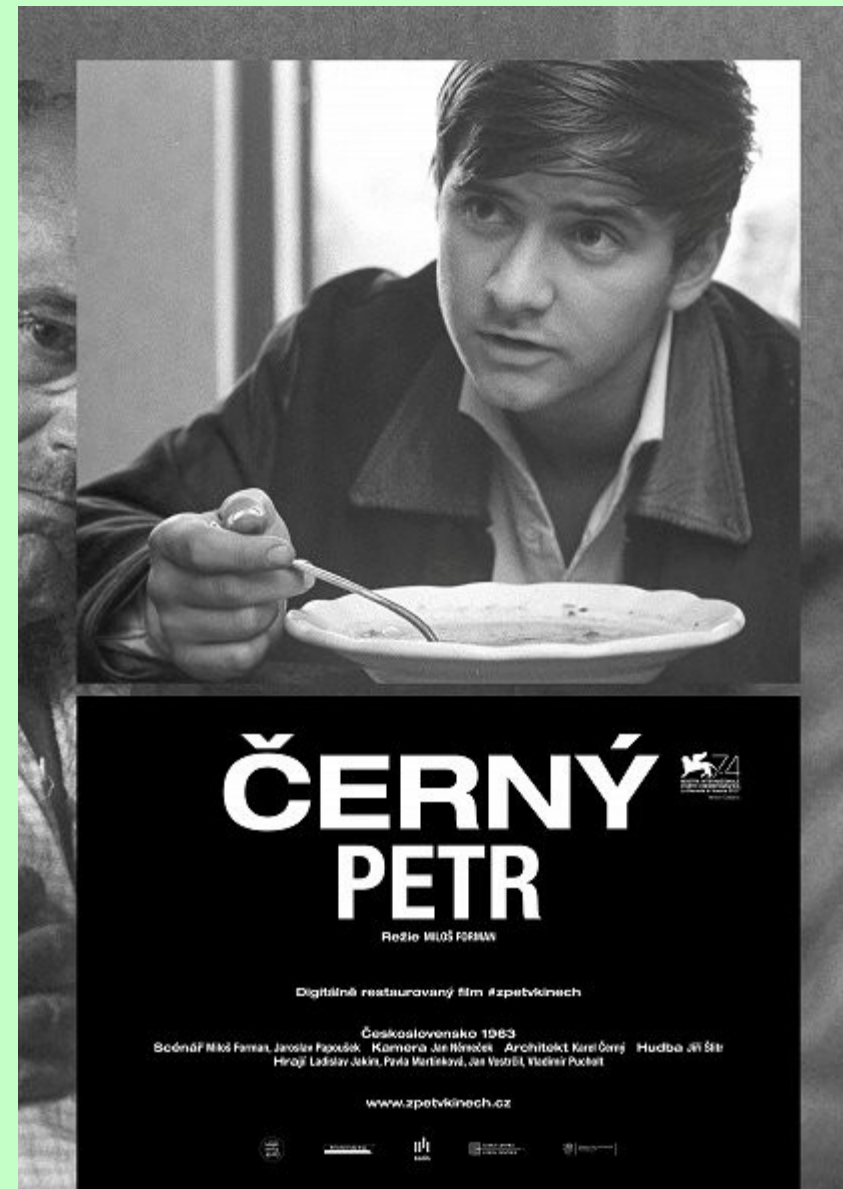

Černý Petr

1963, r. Miloš Forman

Scénář: Jaroslav Papoušek, Miloš Forman **Kamera:** Jan Němeček **Hudba:** Jiří Šlitr, **Hrají:** Ladislav Jakim, Pavla Novotná, Jan Vostrčil, Vladimír Pucholt a další

Podle stejnojmenné autobiografické prózy Jaroslava Papouška, která ale vyšla až po vzniku filmu v roce 1965. Předloha mnohem otevřeněji akcentovala politické tóny – děj se odehrával těsně před převratem roku 1948 a hlavní hrdina Petr byl oproti svému filmovému ztvárnění mnohem samostatnější a vyhraněnější. *Černého Petra* vyrobila TS Šebor-Bor, na filmu se jako asistent režie podílel Ivan Passer. Pro Formana představoval výrazný inspirační vzor italský film *Místo* (r. Ermanno Olmi, 1961).

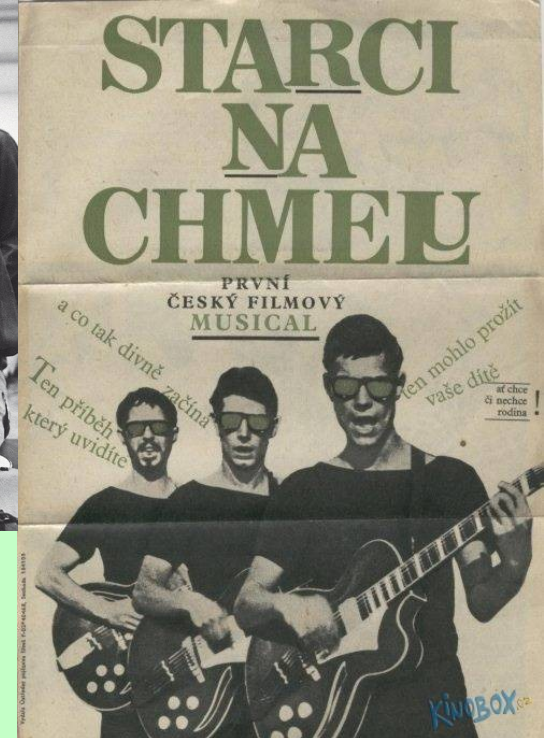
Pytel blech a Černý Petr: Otázky

- 1) Ve filmu *Pytel blech* cítíme paradox – na jednu stranu působí jako autentická reportáž ze života dívek, i když jde o dílo inscenované. Které prvky se na tomto pnutí podílejí a proč (dialogy, komentář, kamera, herecké výkony)?
 - 2) Srovnejte si Chytilové pohled za zdi dívčího internátu s tím, jaký přináší Miloš Forman ve filmu *Lásky jedné plavovlásky*. Ačkoliv oba filmy v sobě mají veristické/civilistické prvky, jde o srovnatelné vize dívčího dospívání? Co mají společné a v čem se liší?
-
- 1) Jak konkrétně se ve filmu projevuje mezigenerační střet? Jde o konfrontace ryze verbální nebo jej Miloš Forman vyjadřuje i jinými prostředky?
 - 2) Ačkoliv Petr postrádá celistvější psychologický profil, zkuste ho s pomocí všech filmových indicií charakterizovat. Jde o mladíka, který se nechává vláčet situacemi i lidmi nebo si jde za svým, jen v pomalejším tempu? Co nám o něm prozrazují jeho pohyby, jeho taneční kreace, výraz jeho tváře u stolu s otcem?
 - 3) Přes všechny nesoulady mezi mládeží a jejich rodiči zůstává *Černý Petr* hlavně komedií. Spíš než z parodického výsměchu prototypu maloměstského otce snímek čerpá svůj humor z momentů trapnosti. Souhlasíte s takovým tvrzením? Které postavy/scény v sobě tuto stylizaci nesou a jak Forman efektu komické trapnosti dosahuje?

„Juvenilizace“ kina

- Ve druhé polovině 50.let rekordně roste návštěvnost kin; naopak v průběhu 60. let klesá.
- Televize jako důležitý faktor poklesu návštěvnosti >> na přelomu 50. a 60. let se stává preferovaným způsobem trávení volného času pro střední generaci.
- Mladí diváci se naopak stahují do kin (+ letní kina)
- Mladé publikum láká žánrová zábava a snímky vyrůstající z nové hudebně-divadelní kultury (*Starci na chmelu*, *Kdyby tisíc klarinetů*, *Lásky jedné plavovlásky*)

Generace filmových postav

- V první polovině 60. let jsou NV filmy většinou zasazené v současnosti, apolitické (Evald Schorm?), s postavami patřícími k průměrné „střední třídě“
- V mladé generaci dochází k inovaci skrz nové tváře – často všední, průměrné
- Její reflexe spíše v komicko-groteskním než tragickém duchu
- Chlapci-dorostenci často infantilní a neohrabaní, žádní rebelové bez příčiny (Formanovi hrdinové); dále skupina lyrických a senzuálních mladíků (Fajolo v *Slnku v síti*, postavy ztvárněné Vladimírem Pucholtem a Václavem Neckářem)

Generace filmových postav

- Dívčí postavy nejsou reflektovány tak často jako mladíci; mnohem víc než chlapi vázané na výrazné ženské herecké osobnosti.
- Výjimkou jsou filmy Věry Chytilové (*Strop, O něčem jiném, Ovoce stromů rajských jíme*) >> téma ženského sebepoznání a emancipace, ale i komediální nádech + *Sedmikrásky* jako portrét ženství mladého, požívačného a destruktivního.
- Typ naivní blondýnky (Lásky jedné plavovlásky) a koketní brunety (*Černý Petr*, Věra Křesadlová, Táňa Fischerová v *Hotelu pro cizince*)
- Jana Brejchová se objevuje ve filmech Evalda Schorma (*Každý den odvahu, Návrat ztraceného syna, Farářův konec*).
- Intelekt jako negativní rys (redaktorka ztvárněná Jiřinou Jiráskovou v *Každý den odvahu*).

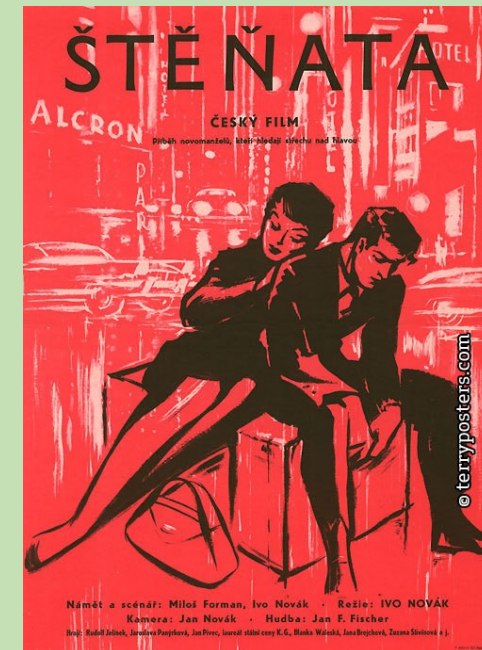
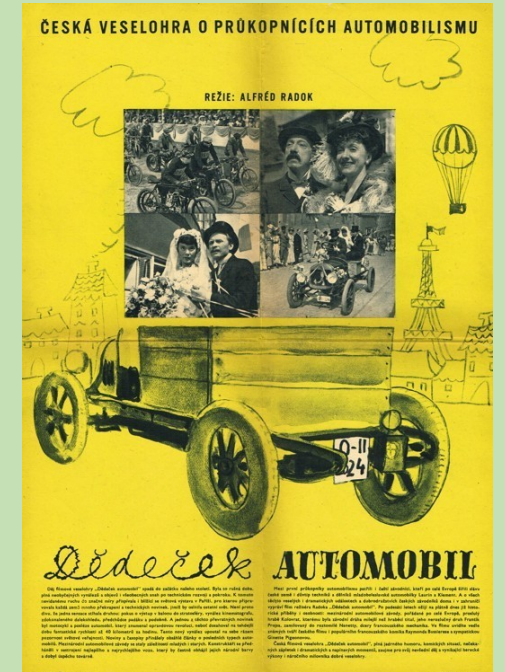
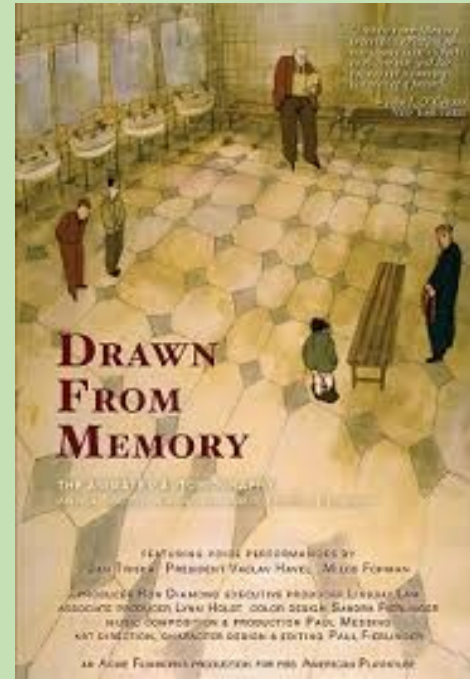
Střední a starší generace filmových postav

- Namísto vypjatého heroismu spíš rodičovská všednost
- Mezigenerační střet nejčastěji tematizován ve filmech Miloše Formana, Ivana Passera a Jaroslava Papouška; pozitivní vizi mezigeneračního soužití pak nabízí *Intimní osvětlení*
- Postavy otců jako reflexe totalitního patriarchátu, ale také kontinuita s kondelíkovskou veseloherní tradicí domácí kinematografie (Jan Vostrčil, Josef Šebánek)
- Postavy matek nejsou oproti starším filmům z 30. a 40. let nijak výrazné

Miloš Forman (1932–2018)

- „... mě lidi středního věku nedojímají. [...] jsou mocní. Mě dojíímá bezmocnost mladých a starých. To jsou dvě skupiny, které jsou zpravidla nejhůř manipulovány společenským řádem.“ >> mezigenerační konflikt je pro jeho ranou tvorbu typický
- práce s neherci (čs období)
- Hrdinové-outsideri, žádné vzory nebo příkladní mládežníci
- Jako válečný sirotek byl přijatý na Kolej Jiřího z Poděbrad, odkud byl v roce 1951 za údajné zesměšňování KSČ vyloučen
- Neúspěšně se hlásil na DAMU, absolvoval scénáristiku a dramaturgii na FAMU
- Spolupracoval s Alfrédem Radokem, Martinem Fričem a Ivo Novákem

Konkurs / Kdyby ty muziky nebyly (1963)

- Formanův celovečerní debut (TS Šebor-Bor)
- Kamera: Miroslav Ondříček, Střih: Miloslav Hájek
- Dvě části – v první sledujeme Josefa Vostrčila v polodokumentárním záznamu zkoušky kolínského dechového orchestru, druhá část sleduje průběh konkursu do souboru semaforového divadla a několik adeptek (příběh pedikérky Markéty, Věra Křesadlová jako dívka, kterou na zkoušce zradí tréma)
- Vrcholem montážní pasáž dobového hitu „Oliver Twist“, kterou reprodukuje jednotlivé adeptky (komický efekt způsobený střihem různých hlasů a podání)
- <https://www.youtube.com/watch?v=lavhN6cHLpw&t=3007s>

Ceský hudební film, v němž hrají Jiří Suchý, Jiří Štěr, členové divadla Semafor, Kmo-
chova hudba Kolín a Dechová hudba ZK Věřejného požárního útvaru Kolín
Režie: Miloš Forman – Kamera: Miroslav Ondříček
Námět a scénář: Miloš Forman, Ivan Passer